

Onderwerp:

gevraagd advies - Onderwijsachterstandenbeleid 2025 – 2026, 'Gelijke Kansen'

12 februari 2025

Geacht College en gemeenteraad,

Hierbij ons gevraagd advies over de notitie Onderwijsachterstandenbeleid (OAB) 2025-2026, 'Gelijke Kansen'.

Het doel van het beleid is om een zo gelijk mogelijk speelveld voor het leven te creëren voor kinderen binnen onze gemeente en het bevorderen van integratie. Onderwijs en vooral het voorkomen van onderwijsachterstanden wordt hierbij als belangrijkste aangrijpingspunt gezien. De ASD ondersteunt dit.

Binnen de ASD is een werkgroep gevormd over dit onderwerp.

Zij hebben in de gesprekken met de verantwoordelijk ambtenaar begrepen dat deze notitie een opmaat is naar een meerjarenbeleidsplan 2027 – 2031. Om die reden zullen wij in ons advies ook opmerkingen maken over beleid op langere termijn.

Als voorbereiding op dit advies heeft de ASD gesproken met een inwoner, Bureau Bousa, drie basisscholen (directeuren) plus een externe deskundige op het gebied van VVE vanuit een andere gemeente. Deze informatie is de basis van onze aanbevelingen.

Het advies is vervolgens vastgesteld op onze ASD-vergadering op 3 februari.

Wij vertrouwen er op dat u onze adviezen meeneemt in de behandeling van de notitie 'Gelijke kansen' in uw vergaderingen. Indien er vragen zijn, zijn we beschikbaar.

Met vriendelijke groet,
Marlou Min,
namens de ASD Bodegraven-Reeuwijk

BIJLAGE: Advies

Input voor de gemeentelijke notitie en ons advies

Er zijn door de gemeente in 2024 drie werkbijeenkomsten gehouden, waarvoor stakeholders werden uitgenodigd. Het maatschappelijk kindveld (alle partijen rondom een kind waaronder professionals en ouders), heeft dus al input kunnen leveren voor onderliggende notitie.

De opbrengst van die bijeenkomsten is vooral dat partners aangeven het belangrijk te vinden dat ze elkaar weten te vinden en hun kennis met elkaar kunnen delen.

Het valt de ASD op dat wel betrokken professionals uitvoerig meegedacht en feedback gegeven hebben, maar dat de gemeente niet is toegekomen aan het bevragen van inwoners die met onderwijsachterstanden te maken hebben. Met onze gesprekken met externen hebben we dit willen aanvullen.

Opbouw advies

Vooraf spreken we onze steun uit voor de 3 gekozen thema's voor onderwijsachterstandenbeleid voor de komende twee jaar, te weten: (1) doorlopende leerlijn, (2) taalontwikkeling en ouderbetrokkenheid en (3) nieuwkomers.

Daar zouden wij echter samenhang (4) en onderlinge samenwerking (5) aan toe willen voegen.

Een en ander wordt in de volgende drie onderdelen nader uitgewerkt:

- A. Aanbevelingen van de ASD, op basis van de gesprekken met externen.
- B. Samenvatting van de gesprekken met externen.
- C. Opmerkingen en vragen van de ASD zelf.

A – Aanbevelingen van de ASD

Op grond van de middels gesprekken opgehaalde informatie (zie B) komt de ASD tot een aantal aanbevelingen aan de gemeente Bodegraven-Reeuwijk.

Met alle respect voor de vele initiatieven, die zeker behouden moeten blijven en gestimuleerd, lijken die initiatieven afvinkbaar te zijn: "de doelgroep is bediend", het laaghangend fruit is geplukt. De ASD wil graag dat de gemeente een spade dieper gaat. Versterk de initiatieven die werken, met name die voor ouderbetrokkenheid en de cohesie binnen het kindveld. Vandaar de volgende aanbevelingen:

1. Ouderbetrokkenheid is van cruciaal belang bij het tegengaan van onderwijsachterstanden. Ga met het kindveld na wat men nodig heeft van de gemeente om die betrokkenheid te realiseren en ouders tot deelname te verleiden. Projecten voor ouder(s) en kind samen zijn belangrijk, maar ook bij de kinderen thuis. Maar denk ook aan informatiemateriaal à la SIRE/Postbus51/Rijksoverheid (educatie) voor ouders, maar ook aan het faciliteren van beschikbare ruimte (bij voorkeur in de school of de wijk / kern) of vergunningen voor in de buitenlucht om samen activiteiten te doen.
2. Faciliteer het lokale kindveld om onderling nauwere contacten aan te gaan. Dit is ook wat de partijen zelf willen, getuige opmerkingen tijdens de eerdere werkbijeenkomsten. Wees daarin een belangstellende partner, die verantwoordelijkheid laat waar die hoort te liggen, maar ook waar gewenst ontzorgt (vergaderlocatie beschikbaar stellen, regeltjes ter zijde schuiven etc.).
3. Bestrijd de wachtlijsten bij projecten, zoals bij het voorlezen. Een tekort aan vrijwilligers als oorzaak zou opgelost moeten kunnen worden door creativiteit en extra inspanning bij

het vinden extra vrijwilligers. Ondersteun de betreffende organisaties en geef duidelijkheid hoe en of financiële middelen hiervoor kunnen worden ingezet om dit te bereiken.

4. Neem als gemeente meer sturing op de uitvoering van lokale publieke middelen. Zorg dat er duidelijke, meerjarige prestatieafspraken worden gemaakt (positief voorbeeld is Schatrijk). Maak dit transparant naar de betrokken partijen.
5. Voor de juiste plaatsing c.q. spreiding van nieuwkomers op scholen kan de gemeente haar rol oppakken. Dit past in het verlengde van het betrekken van alle partijen. De roep om hierbij meer inzicht te bieden op de te nemen acties, wordt breed gevoeld.
6. Ontwikkel vanuit de gemeente een langere termijn visie op onderwijsachterstanden. De omgevingsvisie is onvoldoende. Betrek hierbij ook demografische gegevens. Dat maakt keuzes mogelijk voor de ene of de andere aanpak, het ene of het andere project.
7. Helaas kunnen niet alle kinderen met onderwijsachterstanden deelnemen aan de projecten op de basisscholen wanneer deze groepsgewijs en alleen in de grote dorpen plaatsvinden. Zoek mogelijkheden om ook de kinderen met onderwijsachterstanden uit de kleine kernen te bereiken.
8. Zorg voor samenhang tussen en evaluatie van projecten. Dit vergt een lerende aanpak, waarbij structureel gewerkt wordt aan onderwijsachterstanden in plaats van incidenteel (van project naar project).

B - Samenvatting gesprekken met externen.

Er zijn interviews afgenomen met een inwoner, Bureau Bousa, drie basisscholen (directeuren) plus een externe deskundige op het gebied van VVE bij een andere gemeente.

Hieronder een samenvatting.

De gemeente kan helpen door bovenschoolse projecten te organiseren en/of aan te sturen. Denk ook aan sturend te regelen op welke school een x-aantal leerlingen (extra) geplaatst kan worden. Ouders en de schoolleiding kunnen weerstand bieden.

Projecten die met extra middelen worden georganiseerd, moeten voorzien zijn van concrete afspraken. De huidige opzet is te vrijblijvend. Een goed voorbeeld is de toewijzing aan Schatrijk voor 2 klassen. Lees: afspraken kunnen veel SMART-er gedurende de uitvoering. Monitoring is genoemd.

De aanpak is versnipperd. Het komt zelfs voor dat een project met veel tam-tam wordt opgezet maar er vervolgens geen middelen zijn om het project af te ronden wegens geldgebrek. Frustrerend voor onderwijzend personeel dat veel tijd heeft gestoken in een traject.

Suggestie: Doe 1 traject (per school?), rond het af en dan een volgende.

Het project voorlezen is populair maar er zijn wachttijden voor leerlingen. Oorzaak is gebrek aan vrijwilligers.

Uitvoering van projecten is meestal voorbehouden aan een organisatie in Bodegraven of Reeuwijk. De kleinere kernen kunnen dit niet zelf inrichten (aantal te laag) en vervoer is meestal niet voorhanden. Hierdoor lopen kinderen uit de kernen vaker extra ondersteuning mis.

Het betrekken van ouders bij extra ondersteuning voor hun kind (taal of anderszins) is moeilijk. Suggesties zijn om vertrouwen te winnen, o.a. in de wijkcentra. Bijvoorbeeld door te helpen met invullen van administratie/aanvragen. Dan verder uit te bouwen naar de school. School kan ouders uitnodigen en samen onderwijs oefenen. Is arbeidsintensief.

Ouders bij binnenkomst koppelen aan een andere (NL) ouder helpt vaak erg goed. Is een variant van de start in de wijken om hulp te bieden. Deze contacten zorgen voor vertrouwen, kinderen worden gemengd (spelen). De ouders en kinderen leren hierdoor sneller.

De achterstanden veroorzaakt door Corona zijn nauwelijks meer merkbaar op de scholen waarmee we aan tafel zaten. De achterstanden zitten vooral bij de nieuwkomers. Taalverschillen en trauma's spelen een belangrijke rol.

Wel herkenbaar zijn de verschillen in de achtergrond van de nieuwkomers.

Syriërs zijn vaak hoger opgeleid. Dat betekent dat de participatie van ouders hoger is. Bijvoorbeeld pa spreekt al beetje Nederlands en ma de taal van het land van herkomst. Ontwikkeling verloopt dan ook crescendo.

Somaliërs hebben grotere ontwikkelingsachterstand. Dan kost het in verhouding meer tijd om een goede start te maken.

Oekraïners denken aan terugkeer naar eigen land en zien de fase in Nederland als tijdelijk. Veel kennis opdoen lijkt dan minder noodzakelijk.

Wie kan waar worden geplaatst? Dit kost tijd maar een juiste plaatsing kan het proces van een goede ontwikkeling van de leerling helpen. Hier kan de gemeente in faciliteren.

Bureau Bousa sluit nauw aan bij de thema's van de gemeentelijke notitie. Het is enerzijds van belang dat scholen en andere organisaties die zich met (de ontwikkeling van) kinderen bezighouden, elkaar opzoeken en anderzijds dat ouders meer betrokken worden (en zich laten betrekken). Deze twee aspecten worden als voorwaardelijk gezien voor OAB.

Het is mooi dat er allerlei projecten in Bodegraven-Reeuwijk van de grond gekomen zijn, maar aan deze twee punten moeten met prioriteit gewerkt worden; pas daarna komen allerlei methodieken of preventie aan de orde.

Om verder in te steken op die ouderbetrokkenheid: ouders van kinderen met een OA begrijpen niet altijd dat er ook van hen een bijdrage in het verminderen van die OA verwacht wordt. Sommige thuissituaties lijken zich daarvoor niet te lenen (verslaving, trauma, zelf de Nederlandse taal onvoldoende machtig), maar het komt ook voor dat ouders die verantwoordelijkheid helemaal bij de school leggen. Zo bezien, is het dan ook niet zo verbazend, dat de opkomst bij themabijeenkomsten voor ouders vaak laag is. Een deel van de ouders moet ondersteuning krijgen om te leren dat ze aandacht aan hun kind(eren) moeten geven en omdat dit zo cruciaal is, zou die ondersteuning misschien wel niet vrijblijvend moeten zijn – hoe politiek incorrect en lastig te organiseren ook. Het begint, volgens Bureau Bousa, allemaal bij bewustwording: overtuig ouders van het belang dingen met hun kind(eren) te doen, zoals spelletjes, museumbezoek, sportactiviteiten, boswandelingen. Ouders willen vaak wel, maar weten vaak niet hoe. Ga daarom met ouders in gesprek. Naast Bureau Bousa kan hier een rol voor het CJG (consultatiebureau), maar ook voor scholen liggen. Door met kinderen te praten, kan hen (Nederlandse) normen en waarden bijgebracht

worden of kan hen zicht op andere beroepen dan die van ouders of familieleden gegeven worden. Bousa's project Brugklasmaatje helpt niet alleen de leerling, maar staat indien nodig ook de ouders bij. Zij kunnen ook meegaan naar oudergesprekken. In het kader van 'Spelen met Taal' richt Bousa zich ook op ouders, waarbij een vrijwilliger samen met hen in de thuissituatie kleine activiteiten met de kinderen gaat doen.

Er bestaan wachtlijsten voor deelname aan bijvoorbeeld de OKE-klas van Bureau Bousa. Scholen melden een kind veelal aan, Bousa doet vervolgens een intake. Er is wel een drempel opgeworpen: de achterstand moet ernstig genoeg zijn en het gezin kwetsbaar. Eén van de ouders, van wie de dochter (bijna 12 jaar) ondersteuning van Bureau Bousa ontvangt, geeft te kennen dat het onderwijssysteem in Nederland nogal anders is dan in haar land van herkomst. Daardoor en doordat oudere broer en zus beiden hun eigen leventje hebben met bijbehorende drukte, lukt het moeder niet goed om te kunnen helpen met huiswerk en dergelijke. Wat deze moeder echter wel met haar kind(eren) kan doen, is het spelen van (taal)spelletjes, hun woordenschat met behulp van de computer vergroten, samen lezen, rekenspelletjes, tekenen. Gevraagd wat de gemeente zou kunnen doen, antwoordt zij dat er bijvoorbeeld maandelijks een speels wedstrijdje gehouden kan worden waarbij liedjes gezongen worden, theater gemaakt, muziek of andere kunstuitingen ruimte krijgen. Het wedstrijdelement of anderszins een beloning (getuigschrift of zo) kan de motivatie verhogen. Zulke activiteiten zouden niet alleen voor kinderen met een OA beschikbaar moeten zijn, volgens de moeder, maar voor alle kinderen en multicultureel, opdat kinderen in de contacten met elkaar met en van elkaar kunnen leren. Zij roept op creatief te zijn in het aanbieden van taal en de sociale contacten tussen kinderen te versterken. Scholen en ook de bibliotheek zouden hierin een rol kunnen spelen.

Eén van de medewerkers van Bureau Bousa mist een stabiele financiering en visieontwikkeling vanuit de gemeente. Ook is haar ervaring dat de gemeente zich maar moeilijk kan verplaatsen in de (achterstands)problematiek binnen gezinnen en dan niet alleen op het vlak van onderwijs.

C - Opmerkingen en vragen van de ASD zelf.

De ASD wil – naast de aanbevelingen op basis van geraadpleegde externe bronnen – graag zelf nog een aantal opmerkingen maken en vragen stellen.

- a. De notitie stelt dat de gemeente eerder alleen maar de wettelijke taken op het gebied van OAB uitvoerde, maar nu (aanvullend) de omslag probeert te maken naar het inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen, zoals nieuwkomers, corona, laaggeletterdheid. Hoewel de ASD denkt dat het vroeger wel niet zó strikt geweest zal zijn, is hij blij met de flexibiliteit en sensitiviteit van de gemeente op dit terrein.
- b. De ASD is onder de indruk van de veelheid en verscheidenheid van initiatieven binnen de gemeentegrenzen op het gebied van onderwijsachterstanden. De notitie lijkt zich echter te beperken tot een opsomming hiervan, zonder te weten wat de impact was tot nu toe. In hoeverre ziet de gemeente het als haar taak de uitvoerende organisaties met effectiviteits- of evaluatieonderzoek te ondersteunen? De ASD hecht daarbij vooral aan kwalitatief onderzoek in plaats van cijfermatige verantwoording van successen.
- c. De ASD vindt het jammer dat het de gemeente nog niet gelukt is om inwoners aan het woord te laten over hoe zij onderwijsachterstanden en het OAB van de gemeente ervaren en wat zij

in hun specifieke situatie van de gemeente nodig zouden hebben. In de aanloop naar beleidsvorming voor de periode 2027-2030 kan deze omissie hersteld worden door niet alleen professionals te raadplegen maar ook de eindgebruikers van bedoeld beleid: de inwoners van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk met (een kind met) (een risico op) een onderwijsachterstand.

- d. Deze notitie lijkt op twee gedachten te hinken. Aan de ene kant lijkt het een verantwoordingsdocument voor gevoerd beleid en gerealiseerd aanbod. Aan de andere kant zit er een opstap naar toekomstig beleid in. De ASD raadt aan dat onderscheid helderder te maken.
- e. Ons valt op dat de doelgroepfocus in deze notitie duidelijker kan. Gesteld wordt dat het zich richt op kinderen tot 13 jaar. Maak liever per leeftijdsgroep duidelijk welke activiteiten op welke wijze door de gemeente worden gestimuleerd.

De meeste aandacht gaat in de notitie uit naar de Vroeg- en Voorschoolse Educatie (2½-4 jaar). Als de basisscholen zelf en verder de Onderwijsinspectie en de GGD voor de invulling respectievelijk de kwaliteit van VVE verantwoordelijk zijn, wat zijn dan nog de aangrijpingspunten voor de lokale gemeente?

In de notitie wordt gesuggereerd dat de aansluiting tussen het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs wordt verbeterd in het kader van de doorlopende leerlijn. Dat we dus ook kinderen tot en met de brugklas iets kunnen aanbieden. Bij nadere lezing blijft er alleen het project brugklasmaatjes over, omdat een project uitgesteld keuzemoment door allerlei praktische belemmeringen kansloos lijkt.

- f. Hoe worden kinderen met (risico op) onderwijsachterstanden opgespoord en vervolgens gestimuleerd tot deelname aan VVE-projecten? Richt de gemeente zich met deze vind-activiteiten alleen op de geïdentificeerde risicogebieden (CBS-data) of doet zij dit gemeente-breed?
- g. De ondersteuning van de gemeente aan nieuwkomers lijkt zich te beperken zich tot taallessen (hoe belangrijk dan ook)? Volgens ons is er ook aandacht nodig voor sociaal-emotionele ontwikkeling, sociale vaardigheden en kennis van de (Nederlandse) samenleving, inclusief het onderwijssysteem?
- h. Ziet de gemeente mogelijkheden voor laagdrempelig extra onderwijsaanbod voor kinderen met onderwijsachterstanden buiten de reguliere schooltijden? Denk bijvoorbeeld aan een *summerschool* om de kennisterugval in de onderwijsloze zomerperiode te kunnen opvangen.
- i. De SPUK-gelden in het kader van OAB gaan volgens de notitie helemaal op aan het financieren van Vroeg- en Voorschoolse Educatie (VVE). Andere vormen ter bestrijding van onderwijsachterstanden moeten dus vanuit andere tijdelijke middelen bekostigd worden. Dit leidt tot tijdelijke projecten. Hoe zorgt de gemeente dat de opbrengst van deze tijdelijke projecten niet verloren gaat? Hoe wordt dit geïmplementeerd en geborgd in de reguliere praktijk. Kan dat zonder structurele, extra middelen? De ASD pleit voor duidelijkheid over structurele financiering in de jaren na 2027, ook als sprake is van een nieuwe politieke constellatie.